

НОВИ САД - На данашњи дан 1837. године умро је српски књижевник Лукијан Мушички, монах, песник, помало и филозоф, српски владика. Студирао је права у Пешти. Митрополит Стратимировић, и сам фасцинантан интелектуалац, увидео је његове квалитете и протежирао га је у дужем периоду. Био је професор богословије, извесно време настојатељ манастира Шишатовца. Његова поезија надахнута родољубљем и просветитељским идејама имала је велики утицај на савременике. Уклоњен је са места управника Шишатовца између осталог зато што су његове идеје биле сувише световне за укус високе црквене хијерархије. Пријатељевао је са Доситејем Обрадовићем и Вуком Караџићем. Постао је владика Горњокарловачки 1828. Био је један од најученијих Срба свог времена, говорио је чак десет језика. Преводио је Хорација, његову "De arte poetica" знао је напамет. Дела: "Глас харфе шишатовачке", "Глас родољубца", "Славено-српска граматика", саставио је "Српску библиографију" као и "Животопис српских архиепископа", приредио је "Избор басана"(Д. Обрадовића).

Данас је понедељак, 27. март, 86. дан 2023. До краја године има 279 дана.

1625 - Умро је енглески краљ шкотског порекла Џејмс I Стјуарт, први монарх који је од 1603. до смрти владао и Шкотском и Енглеском и први Стјуарт на енглеском престолу. После абдикације са шкотског престола мајке Мери Стјуарт 1567. проглашен је, кад је имао само годину дана, краљем Шкотске као Џејмс VI и ту титулу је такође носио до смрти.

1770 - Умро је италијански сликар Ђовани Батиста Тијеполо, последњи велики венецијански мастор, један од највећих декоративних уметника 18. века. Његови главни радови, фреске великих димензија, рађене у маниру рококоа, налазе се у ариепископској палати у Удинама, у палати Лабија у Венецији, у епископској резиденцији у Вирцбургу и у краљевској палати у Мадриду.

1797 - Рођен је француски писац Алфред Виктор де Вињи, у чијој су романтичарској

мисаоној поезији централне теме усамљеност и стоичко мирење са судбином. Дела: поеме "Мојсије", "Пастирска кућа", "Елоа", "Самсонов гнев", драма "Чатертон", роман "Завера", новеле "Ропство и величина војничког позива", "Дневник једног песника".

1824 - Рођен је српски писац Бранко Радичевић, лирски песник младости, љубави и патриотског заноса. Као одушевљени присталица језичке реформе Вука Караџића, први је почео да пева на народном језику и у духу српске народне поезије. Песничким слободама означио је продор у нову епоху. Песме су му пуне ведрине, виталности, жудње и уживања у природи, у некимa предосећа сопствену рану смрт. Школовао се у Земуну, Сремским Карловцима, Темишвару и Бечу, где је студирао права и медицину и ушао у најужи круг Караџићевих присталица и пријатеља. Најлепше дане младости провео је у Сремским Карловцима чије су лепоте, посебно узвишење Стражилово, биле његова лирска инспирација. У најпознатијој песми "Ђачки растанак" опевао је Сремске Карловце и ђачке радости. Дубину и мисаоност исказао је у песми "Туга и опомена", а у сатиричној песми "Пут" исмејао је противнике Караџићеве реформе. Умро је у Бечу 1853, а доцније је сахрањен на Стражилову.

1845 - Рођен је немачки физичар Вилхелм Конрад Рендген, који је 1895. открио "икс-зраке", добитник Нобелове награде за физику 1901. "Икс-зраци", електромагнетски таласи дужине од милионитог до милијардитог дела сантиметра њему у част названи су "рендгенски зраци". Примењују се у медицини за дубинско снимање органа и за зрачења, али пошто изазивају штетне промене у структури ткива кроз која продиру, потискују их друге методе лечења и успостављања дијагнозе. Користе се и за идентификовање хемијских елемената и за структурну анализу разних супстанци.

1854 - Француска је објавила рат Русији и стала на страну Османског царства у Кримском рату који је избио крајем 1853. Сутрадан је то учинила и Велика Британија, која је настојала да сузбије руске аспирације према Балкану и Црном мору. Рат против Русије удружени савезници водили су две године на полуострву Крим, где су после крвавих борби и великих губитака успели да освоје кључни лучки град Севастопољ.

1867 - Рођен је енглески инжењер Фредерик Хенри Ројс, који је с Чарлсом Ролсом 1906. основао компанију за производњу аутомобила "Ролс-Ројс". Ројсова фирма почела је 1904. да прави аутомобиле, чији је изглед импресионирао Ролса, и њих двојица су потом постали сувласници компаније чија су возила у аутомобилској индустрији ненадмашна по луксузу и квалитету. Компанија "Ролс-Ројс" производи и авионске моторе.

1898 - Рођена је америчка позоришна и филмска глумица Глорија Џозефина Меј Свансон, која се прославила у време немог филма, али и звучним филмом "Булевар сумрака", снимљеним 1950. Остали филмови: "Мушко и женско", "Краљица Кели", "Заза", "Госпођа Сан-Жен".

1923 - Умро је шкотски хемичар и физичар Џејмс Ђуер, који је први пронашао течни, затим и чврст водоник. Такође је изумео термос-боцу.

1927 - Рођен је руски виолончелиста и диригент Мстислав Леополдович Ростропович, један од највећих мајстора виолончела. Прве година живота Ростропович је провео у родном Бакуу (Азербејџан) где је његов отац Леополд Ростропович био професор конзерваторијума, а први концерт одржао је у Славјанској, са само 12 година. Био је и диригент, композитор, пијаниста, менаџер, мецена. Ростропович је 1974. године лишен совјетског држављанства и морао је да напусти земљу. Крајем 60-их када је Александар Солжењицин изгнан, Ростропович је тим поводом написао отворено писмо "Правди" штитећи свог пријатеља. Чак 60 композитора писало је музику посебно за њега, попут Прокофјева, Шостаковича, Бритена, Пендерецког. Био је почасни доктор више од 50 светских универзитета и носилац највиших руских и међународних признања.

1933 - Јапан је објавио да иступа из Друштва народа због тога што је та организација осудила јапанску окупацију Манџурије.

1941 - У Београду је у зору у официјерском пучу свргнут регент кнез Павле Карађорђевић и на престо је доведен малолетни краљ Петар II Карађорђевић. Збачена је и влада Драгише Цветковића и образована нова са генералом Душаном Симовићем на челу. Касније током дана народ је поздравио пуч масовним демонстрацијама у Београду и другим градовима Србије, јер је то значило раскидање споразума потписаног два дана раније у Бечу о приступању Југославије Тројном пакту. Као последица пуча нацистичка Немачка напала је Југославију у зору 6. априла, на ускрс, страховитим бомбардовањем Београда.

1945 - Немци су у Другом светском рату лансирали последњу ракету "Фау-2" на Велику Британију. Пројектил испален из холандског града Хаг пао је на Орпингтон, југоисточно од Лондона. У експлозијама ракета тог типа током рата је погинуло 8.958 Британаца.

1950 - У Београду Основано је позориште "Бошко Буха" Оснивач је била Гита Предић Нушић, која је пре рата предводила "Родино позориште" на Коларцу.

1953 - У Совјетском Савезу је помилован велики број политичких затвореника, што је наговестило крај "стаљинистичке ере".

1964 - У земљотресу на Аљасци погинуло је више од 100 људи.

1968 - Приликом пробног лета авионом, којим је сам управљао, у близини Москве је погинуо руски космонаут Јуриј Алексејевич Гагарин, први човек који је у априлу 1961. васионским бродом "Восток" облетео Земљу.

1968 - Генерал Сухарто изабран је за другог председника Индонезије, уместо Сукарна који је изгубио власт у марту 1966.

1977 - У најтежем удесу у историји ваздухопловства, погинула су 583 особе од 644 колико их је било у два "Боинга 747" холандске компаније KLM и америчке Pan-Am, приликом судара на писти аеродрома Тенерифе на Канарским острвима.

1980 - Приликом потонућа нафтне платформе "Александер Киланд" у норвешком сектору Северног мора, погинуло је 147 особа.

1992 - Последње јединице Југословенске народне армије напустиле су бившу југословенску републику Македонију.

1993 - Председник Кине је постао Ђанг Цемин, генерални секретар владајуће Комунистичке партије и врховни командант армије. Ипак стварну моћ у земљи и тада је задржао Ђангов покровитељ Денг Сјаопинг.

1996 - Јигал Амир је осуђен на доживотну робију због убиства израелског премијера Јицака Рабина у новембру 1995.

1997 - У окршајима у Албанији погинуло је 17 људи, у најтежем инциденту током двомесечне антивладине побуне.

1998 - Умро је немачки произвођач аутомобила Фердинанд Порше, оснивач фабрике спортских возила "Порше АГ". Током владавине Адолфа Хитлера био је један од конструктора "бубе", аутомобила "фолксваген", с циљем да се произведе аутомобил за масовну употребу.

1999 - У атар сремског села Буђановци пао је амерички ловац бомбардер "F-117 А", такозвани "невидљиви" којег је оборила противваздушна одбрана Војске Југославије. Било је то највеће понижење ратног ваздухопловства САД, и изазвало је неверицу и шок у НАТО а посебно у Вашингтону. До тада се сматрало да авион "стелт" технологије, симбол моћи и неуништивности, који се сматрао невидљивим за радаре, није могуће оборити.

2000 - Владимир Путин проглашен је победником председничких избора у Русији с више од 52 одсто добијених гласова.

2002 - У самоубилачком бомбашком нападу исламског терористе на један хотел у израелском приморском граду Натанија, у време свечане вечере поводом почетка јеврејског празника Пасха, убијено је 29 особа.

2004 - Беспилотна летелица америчке свемирске агенције NASA, лансирана са крила бомбардера В-52 на висини 30.000 метара, поставила је нов светски рекорд у брзини летења са нешто више од 8.000 километара на час.

2006 - Комисија Уједињених нација за људска права окончала је у Женеви своје последње заседање. Тиме је завршена 60-годишња историја овог тела светске организације, које је често било предмет оспоравања и ометања.

2006 - Умро је пољски писац Станислав Лем, најпознатији пољски аутор научне фантастике. Лем је био познат по књигама "Соларис", "Непобедив", "Summa technologiae" које су преведене и на српски. Рођен је 1921. године у Лавову (тада Пољска, данас Украјина) а већ његов први рад "Човек са Марса" из 1946. га је прославио широм света. Лем је 1939. започео студије медицине, али га је прекинуо Други светски рат током којег је радио као аутомеханичар. Од 1950. има статус слободног књижевника. Његова дела, преведена на бројне језике, продата су у свету у тиражима већим од осам милиона. Сем научне фантастике, писао је и бајке, песме, приповетке, есеје и филозофске расправе.

2007 - Умро је Михаил Уљанов, истакнути руски глумац. Широј јавности познат је по тумачењу лика маршала Жукова. Рођен у Омску 1950. завршио је московско Театрално училиште и постао је члан трупе "Театра Вахтангова" и његов водећи глумац. Запамћен је по улогама у филмовима "Идиот", "Антоније и Клеопатра", "Фронт", "Браћа Карамазови". Снимао је до краја живота али је остао веран Вахтанговском театру чији је од 1987. године био уметнички директор.

2016 - У нападу бомбаша саоубице у Лахореу, Пакистан, погинуло је 75 особа а 340 је рањено. Фракција пакистанских талибана "Џмат-ул-Ахрар" преузела је одговорност за напад, нагласивши да су мета били хришћани. Напад се догодио на паркингу испред излазне капије парка у којем су хришћани славили Ускрс, неколико метара од дечијих љуљашки.

2020 - Северна Македонија и формално је постала пуноправна чланица НАТО-а. Депоновањем документа о њеном чланству у Стејт департменту САД тај процеш је правно заокружен. Пошто су чланице те Алијансе потписале протокол о пријему Северне Македоније током фебруара 2019. године, скупштине свих 29 земаља ратификовале су потом одлуку о чланству.

- Данас је Међународни дан позоришта, установљен одлуком Међународног позоришног института.

(Танјуг)

